

Unutmadan bağışlamak?

HAKAN KARAHASAN

Siyaset bilimi ve ulusal kimlik çalışmaları alanında bir klasik olmuş *Hayali Cemaatler* kitabında Benedict Anderson, “hatırlama ve unutma”nın ulusal kimlik inşasındaki öneminden bahseder. Yine aynı noktadan hareket eden Kıbrıslırum sosyal antropolog Yiannis Papadakis, olayı Kıbrıs ekseninde incelemiştir. Papadakis’e göre, resmi Kıbrıslırum söylemi daha çok İngiliz Koloni Yönetimi ve EO-KA’nın (Etniki Organosis Kypriakon Agoniston – Ulusal Kıbrıs Savaşçıları Örgütü) koloni yönetimine başkaldırısı ve “1974 Türk işgali” üzerine yoğunlaşmaktayken, resmi Kıbrıslı Türk söylemi de EO-KA’nın kurulmasıyla beraber başlayan toplumlararası çatışmalar, 1963 olayları ve “mutlu son” ile noktalanmış 1974 üzerine yoğunlaşmaktadır. Aslında, “hatırlama ve unutma”nın ulusal kimlik inşasındaki rolü yadsınmaz bir gerçek. Bu yazıda yapılmak istenirse, bu süreci anlatmaktan çok, Tony Angastiniotis’in *Kanın Sesi* adlı kitabı ekseninde, özür dileme ve bağışlama politikalarını incelemektir.

Tony Angastiniotis
Kanın Sesi: Yeşil Hatta Sıkışıp Kalmak /
Παγιδευμένος Στην Πρασινή Γραμμή
çev. Mayda Devin
Rüstem Kitabevi, 2005, 154 s.

Çünkü, eser incelenirse görülecektir ki, Angastiniotis’in bu eseri meydana getirmesindeki temel nokta da bu idi: özür dileme edimi.

Kanın Sesi, iki dilde hazırlanmış bir kitap ve VCD’den oluşan bir belgeseli içermekte. Kitap, daha çok *Kanın Sesi II* belgeselinin nasıl hazırlandığını, belgeselin neden ve ne gibi zorluklarla çekildiğini, Angastiniotis’in Kıbrıs sorunu ve bağışlama üzerine sahip olduğu düşünceleri içeriyor. Kitabın “Önsöz”üne şöyle başlıyor Angastiniotis:

Bana defalarca niçin eski yaraları deştigimi, niçin geçmişini unutulmaya terk etmediğimi sordular. Cevabı basit. Yaralar hiç de eski değil. Aksi takdirde karalara bürünmüş analar, silahlar, ordular ve bari-

katlar olmazdı. Bu adada kırk yıldır yaşıyor olmama rağmen, gerçeğin diğer yarısını yeni yeni keşfediyorum ve keşfettiğim her yeni gerçek, yüreğimde derin izler bırakıyor. (s. 7)

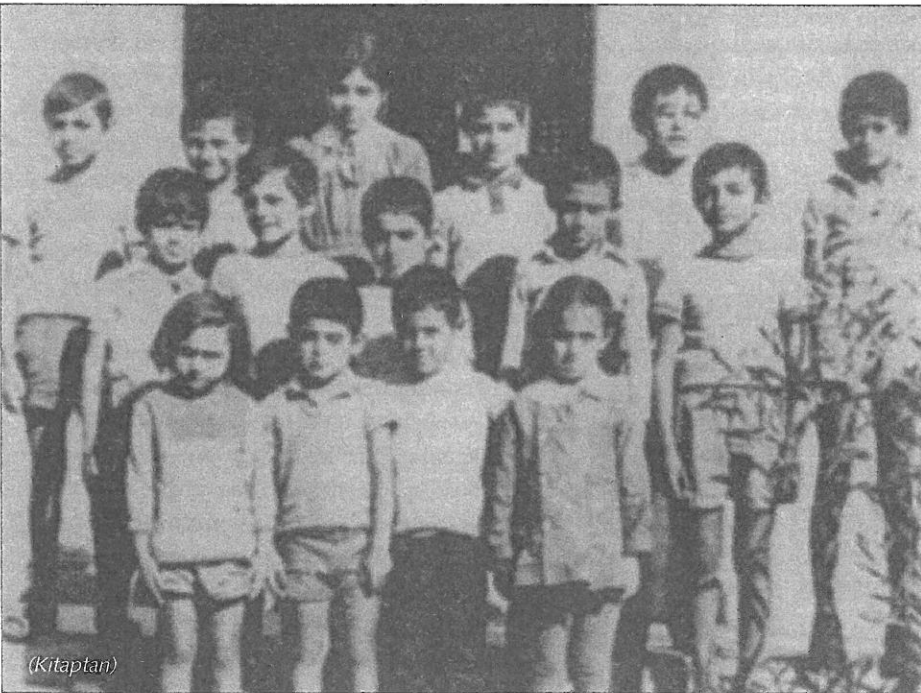
Yukarıda belirtildiği gibi, Angastiniotis’in bu belgeseli çekmekteki asıl amacı, aslında adanın güneyinde yıllarca resmi söylemin içinde yaşayan ve bunu hemen hemen hiç sorgulamadan kabul eden bir bireyin, 23 Nisan 2003’te barikatların kısmi olarak açılmasıyla adanın “diğer yarısı”na geçip, olayları bir de “bu taraftan” görmeye çalışma çabası olarak nitelendirilebilir. Bir de özür dileme çabası. Hani, Jacques Derrida’nın dediği gibi: “bağışlama, yalnız bağışlanamaz-olanı bağışlar.” (*Bağışlama ve Kozmopolitizm*, s. 44) Kitabın önsözünde, çocukların fotoğrafının yanında yer alan cümlesinde bunu şöyle dile getiriyor Angastiniotis:

1974’te öldürülerek toplu mezara gömülen Muratağa, Sandallar ve Atlılar ilkokulu çocuklarına ithaf olunur. *Keşke basit bir özür dileme yeterli olabilseydi.* (s. 8)

Yaptığı bu çalışma ile Kıbrıs’ın “diğer” tarafındaki Türk halkından bir Rum/Kıbrıslırum olarak özür dileyen Angastiniotis, aynı şey(ler)in ancak karşılıklı olması halinde bazı şeylerin “kırılmaya başlayacağını” ve bunun ileride iki toplumun birbiriyle barış içinde yaşaması için gerekli yegâne şey olduğunu anlatmakta.

Peki, madem Derrida’nın dediği gibi “bağışlama, yalnız bağışlanamaz-olanı bağışlar,” o zaman, uzlaşma nasıl bir biçimde mümkün olabilir? Derrida’ya göre,

saf bağışlama, kendisini olduğu gibi sunmıyorsa, *kendisini sunmaması gerekiyorsa* ve böylece kendisini inkâr etmeden, bir egemen-olana ihanet etmeden ya da onu yeniden-olumlamadan kendisini bilinçte sergileyemiyorsa, o zaman, eğer asla gerçekleşemiyorsa, neyin bir bağışlama eylemi olduğu ve kimin kimi bağışla-

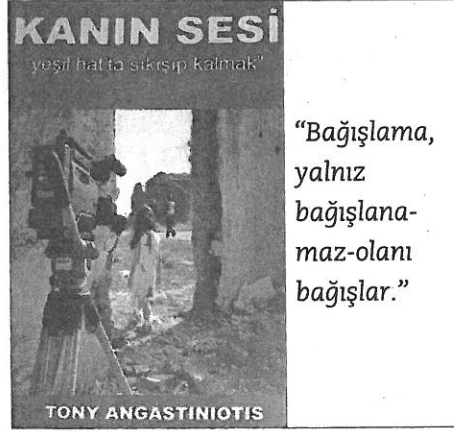
(Kitaptan)

dığı ya da kimden neyi bağışladığı nasıl bilinir? Çünkü *öte yandan*, henüz söylediğimiz gibi, iki taraf, hatanın doğası üzerine hemfikir olmak zorundaysa, bilinçli olarak kimin kime karşı hangi kötülükten suçlu olduğunu vb. bilmek zorundaysa ve eğer durum çok olasılık dışı kalıyorsa, tersi de doğrudur. Aynı zamanda, aslında başkılığın, özdeş olmayışın, hatta kavrayışsızlığın indirgenemez kalması zorunludur. *Bu yüzden bağışlama, çılgındır.* Anlaşılamazlığın gecesine, yalnızca bilinçli bir biçimde dalmak zorundadır. İsterseniz buna bilinçdışı ya da bilinç-olmayan deyin. Kurban, suçluyu “anlar” anlamaz, onunla fikir alış-verişinde bulunur bulunmaz, konuşur konuşmaz, anlaşır anlaşmaz, uzlaşma sahnesi ve bununla da, bağışlama dışında her şey olan bu sıradan bağışlama başlar. Bağışlamamı dileyen, ancak kendisini anladığım ve beni anlayan birine “Seni bağışlamıyorum” desem bile, o zaman bir uzlaşım süreci başlamıştır; üçüncü araya girmiştir. Ancak, bu saf bağışlamanın sonudur. (agy, s. 58-59)

Şu an Mağusa’da Doğu Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesinde ders veren Angastiniotis, *bağışlama*’nın nasıl bir çılgınlık olduğunu yaşamıyla aktarıyor sanki. Belgeselle birlikte Güney’de “vatan haini” ilan edilip türlü tehditler alan Angastiniotis, tüm bunlara rağmen tuttuğu yolda gitmekte kararlı görünüyor. Belgeselinin amacını şöyle anlatıyor:

Bu belgeselin ve takip edecek olan diğerlerinin amacı nedir? Halkıma (tüm Kıbrıs halkımdır), nefretin savaş doğurduğunu, savaşın da herkesi felakete sürüklediğini göstermektir. Savaşta kazananlar ve kaybedenler yoktur. Savaşta sadece ölümler, yıkıntıların içinde sürünen karalara bürünmüş yürekler vardır. İşte bu yüzden nefretin burada bitmesi gerektiğini söylüyorum. Yoksa, bir gün bir Muratağa, bir başka Assia’ya gebe kalacaklar. (s. 53)

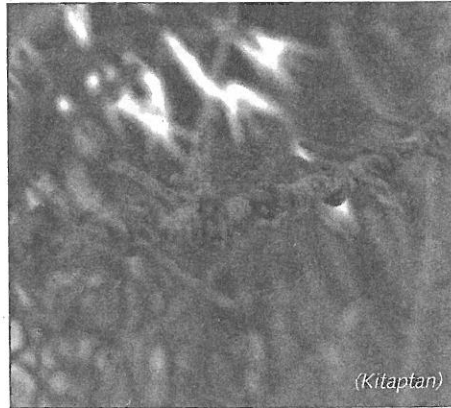
Atlılar, Muratağa ve Sandallar’da, daha on altı günlükken katledilen Selden’in izini süren, izi sürdükçe de yaşanan korkunç anıları gün ışığına çıkaran Angastiniotis, amacını kısa ve öz bir biçimde dile getiriyor:

“Bağışlama, yalnız bağışlanamaz-olanı bağışlar.”

Bu bir özür eylemiydi. Milletime mensup kişilerin katlettikleri ve otuz yıl boyunca topraktan gelen kan seslerini bastırmaya çalıştıkları kişilere sunduğum kişisel bir özür. (s. 66)

Angastiniotis’in yaptığı, uzlaşma yolunda atılan önemli bir adım olarak nitelendirilebilir. Benzer bir başka girişim (bu ölçekte olmasa da) daha önce Güney Kıbrıs’ta yayımlanan ve tiraj bakımından ikinci sırada bulunan *Politis* gazetesinden Andreas Paraschos tarafından dile getirilmiştir. Paraschos ilk olarak Genç TV’de yayımlanan bir programda, Kıbrıstürk halkından Kıbrısrum halkı adına özür dilemiş, tepkiler üzerine de *Politis* gazetesinde “Yes, I said it, and I don’t regret it [Evet söyledim ve pişman değilim]” başlıklı yazıyı kaleme almıştır. Yine, bu ve benzeri çalışmalardan bir başkası, Kıbrıstürk gazeteci Sevgül Uludağ tarafından *İncisini Kaybeden İstiridyeler* ismiyle yayımlanmıştır. İki toplumdan kayıp yakınlarıyla yapmış olduğu röportajlarda Uludağ, savaşın her iki tarafta da etkileri olduğunu, kayıp yakınlarının dini, dili, milleti

(Kitaptan)

olmadığını göstermeye çalışmıştır. Bu ve benzeri çalışmalar, özür dileme eyleminin “resmi anlamda” gerçekleşmiş olmamasına rağmen, Kıbrıs Sorununun bireysel anlamda çözümünü için “ortak dil”in oluşmasına katkıda bulunacak yapıtlar olabilir. Ancak şu unutulmamalı: Bu ve benzeri çalışmalar adanın her iki tarafında, Kıbrıslırum/Kıbrıslıtürkler tarafından yapıldığı takdirde bir amaca ulaşabilir. Zaten Derrida’nın dediği gibi, bağışlama uzlaşmaya dönüştüğü zaman, saf bağışlama dediğimiz şey de son bulur. Simon Critchley ve Richard Kearney’nin kitabın önsözünde belirttikleri gibi, “Gerçek bağışlamanın, yalnızca bağışlanamaz-olanı bağışladığını fark ederken, bağışlamayı öğrenmek zorundayız.” (s. 13) Kim bilir? Adına “Kıbrıs Sorunu” denilen bu yumağın çözülmesi için yapmamız gereken belki de Critchley ve Kearney’in dediğinin ta kendisi... ♦

DEĞİNİLEN KAYNAKLAR:

- Andreas Paraschos
“Yes, I said it, and I don’t regret it”,
15 Mayıs 2003
<http://www.cypirusaction.org/projects/loizides/paraschos.html> (Makaleye en son 23/05/2003 tarihinde erişilmiştir.)
- Benedict Anderson
Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması
çev. İskender Savaşır
Metis Yayınları, 2007, 2. basım, 232 s.
- Jacques Derrida
“Bağışlama Üzerine”
Bağışlama ve Kozmopolitizm
çev. Ali Utku, Mukadder Erkan
Birey Yayıncılık, 2005, s. 37-69
- Sevgül Uludağ
İncisini Kaybeden İstiridyeler: Kıbrıs’ta Kayıplar, Toplu Mezarlar, Ölümün Kıyısından Dönenler
İKME-BİLBAN, Lefkoşa, 2005, 471 s.
- Yiannis Papadakis
“The Politics of Memory and Forgetting”
[Hafıza ve Unutmanın Politikası]
<http://www.cypirus-conflict.net/www.cypirus-conflict.net/papadakis.diss.html>